

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport

Številka: 610-01-5/2018/6
Ljubljana, 7. 11. 2018

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 - ZFDO-F) in 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) sprejela naslednje

P o r o č i l o

k obravnavi razmer v kulturi

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na 6. seji 7. 11. 2018 na pobudo podpredsednika komisije in predstavnika kulture in športa v Državnem svetu Janoša Kerna obravnavala razmere v kulturi.

Komisija je obravnavala predloge stanovskih združenj za izboljšanje stanja v kulturi 2018 ter se seznanila z analizami in poročili o obsegu in načinu financiranja kulture od leta 1992, ki jih je pripravilo Ministrstvo za kulturo, in sicer so Analiza financiranja obnove nepremične kulturne dediščine iz proračuna Ministrstva za kulturo v letih 2004–2017, Državni proračun in proračun Ministrstva za kulturo (1992–2017), Poročilo o pregledu izdatkov s predlogi možnih ukrepov na področju kulture in civilne družbe, Sredstva v integralnem proračunu za kulturo na postavkah, ki so povezana s predlogom Zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe Republike Slovenije v kulturi.

Državni svetnik Kern je izpostavil nekaj najbolj akutnih vprašanj, s katerimi se srečujejo kulturniki in njihove stanovske organizacije. Temeljni problem, s katerim se celotno področje kulture srečuje v zadnjih dveh desetletjih, je zmanjševanje proračunskih sredstev, kljub gospodarski rasti v zadnjih letih. Delež proračuna za kulturo se je od leta 1995 z 2,5 % zmanjšal na 1,68 % leta 2017, in glede na sprejeti proračun po rahlemu povečanju 2018 na 1,74 %, v prihodnjem letu 2019 sledi ponovni padec na 1,68 %. Ob tem je treba upoštevati še napovedano rast plač, zaposlenih v kulturi, kar pomeni še dodatni padec deleža proračuna za programske in projektne razpise. Pri tem so zlasti prizadeta različna stanovska združenja, ki jim tovrstni javni razpisi pomenijo umetniško preživetje in ki bogatijo kulturno raznolikost, proračunska sredstva pa tega ne omogočajo. Državni svetnik je pri tem opozoril na nujnost stabilnega financiranja osnovnega delovanja oz. poslovanja teh organizacij, saj za izvedbo večletnih programov in projektov potrebujejo tudi poslovni prostor in redno zaposlene kadre. Izpostavil je pomen sistemskih rešitev na področju sponzorstva in donatorstva z ustreznimi davčnimi olajšavami podjetjem, ki bi podpirala kulturo v Republiki Sloveniji. Kot je še poudaril, je ključni problem, da slovenska politika ni uresničevala zavez iz sprejetih nacionalnih programov, niti jih ni kot eno od prioritet ustrezno ovrednotila v vsakokratnem sprejemanju proračuna.

Minister za kulturo Dejan Prešiček je odgovoril, da je povečanje proračunskih sredstev prioriteta ministrstva v novem mandatu. Ministrstvo si bo zato prizadevalo, da se bo proračunski delež za kulturo do leta 2022 povečal na 0,5 % BDP (op. po zadnjih uradnih podatkih je za leto 2017 znašal 0,36 %). Pojasnil je, da je za leto 2019 za kulturo namenjenih 151 milijonov proračunskih sredstev, za izpolnitev vseh zakonskih obveznosti pa bi potrebovali še dodatnih 30 milijonov, o čemer se Vlada še usklajuje. Ministrstvo bo poskušalo kulturo vključiti tudi na področja, ki se financirajo iz sredstev EU, kot npr. kmetijstvo, kjer bi lahko določena sredstva namenili tudi kulturni dediščini.

Minister se je strinjal, da 3,5 milijona evrov ni dovolj za financiranje vseh programov. Obseg financiranja projektov in programov bo odvisen tudi od povečanih proračunskih sredstev. Ministrstvo razmišlja o spremembah glede določitve pogojev pri javnih razpisih oz. bi veljalo to vprašanje rešiti sistemsko. V Sloveniji obstaja vrsto različnih, po vsebini in obsegu, kulturnih organizacij, ki imajo različen status in pomen za nacionalno kulturo. Med njimi so stanovska združenja, ki so zaradi svoje dolgoletne tradicije in edinstvenosti posebna in pomembna. Zato bi bilo treba pri projektih in programskih razpisih ločiti med društvi oz. združenji nacionalnega pomena in drugimi nevladnimi organizacijami.

Slovenija bi morala najprej določiti kulturni model in opredeliti vlogo države glede financiranja nevladnih organizacij. Ureditev na sistemski ravni bi morala odgovoriti na ključno vprašanje, ali se država popolnoma umakne iz financiranja nevladnih kulturnih organizacij, ki bi sredstva pridobila na trgu s sponzorstvom in donacijami, kot je to v drugih državah, ali pa bi država finančno podpirala le združenja nacionalnega pomena. Z različnimi davčnimi olajšavami gospodarskim podjetjem bi država spodbujala različna sponzorstva in s tem spremembo splošnega odnosa do kulture, ki ima zaradi svoje večplastnosti multiplikativne učinke.

Minister je opozoril še na problem samozaposlenih v kulturi, torej v nevladnih organizacijah, ki so sicer sistemsko izenačeni z ostalimi zaposlenimi v kulturnih institucijah. Zaradi finančne podhranjenosti nevladnih organizacij pa ta zakonska implementacija ni izvedljiva. Izpostavil je umanjkanje dialoga med odločevalci in nevladnim sektorjem za premišljene ukrepe, ki bi omogočali kakovostne pogoje za umetniško ustvarjanje in s pomočjo katerih bi ustrezno ovrednotili bogastvo različnih umetniških profilov. Ministrstvo sicer podpira umetniško ustvarjanje tudi z meddržavnimi sporazumi, ki omogočajo kulturne in umetniške izmenjave prek različnih projektov, programov in dogodkov, ki spodbujajo različne spremljajoče aplikacije na različnih področjih, kot npr. v gospodarstvu. Zato je nujno medresorsko povezovanje kulturnega in gospodarskega ministrstva. Zavedanje, da investicija v kulturo generira dodano vrednost in odpira prostor drugim dejavnostim v družbi in gospodarstvu (kulinarika, obrt, turizem itd.) je zaznati tudi v proračunih nekaterih slovenskih občin, kjer se delež za kulturo povečuje.

Komisija podpira prizadevanje ministrstva, da se kulturi zagotovi povečanje deleža v proračunu in da se omenjena vprašanja uredijo sistemsko. Člani komisije so v razpravi poudarili, da mora država zaradi majhnosti trga spodbujati razvoj in raznolikost kulturnih dejavnosti. Država mora določiti prioritete in kulturni model, po katerem bo razporejala finančna sredstva, ciljno in transparentno. V razpravi je bil posebej izpostavljen razvoj javnega glasbenega šolstva, ki predstavlja uspešen model organiziranosti in podpore s strani države in lokalnih skupnosti, ter zato lahko vzgaja odlične glasbenike. Tak pristop bi se moral razširiti tudi na druga kulturna področja, s čimer bi omogočili enakopravnejše možnosti tudi ostalim umetniškim profilom.

Za ohranitev nacionalne in kulturne dediščine mora posebno pozornost namenjati vzdrževanju in obnovi nepremične in premične dediščine. Komisija je ocenila, da je pri proračunskem in projektne načrtovanju nujno medresorsko sodelovanje zlasti pri pridobivanju evropskih sredstev, saj to prinaša multiplikativne učinke in vnaša stabilnost na področju kulturne dejavnosti, nujna pa je tudi podpora države lokalnim skupnostim, ki so

prav tako pomemben člen pri zagotavljanju pogojev za razvoj kulturnih dejavnosti in ohranjanju kulturne dediščine.

Kultura pozitivno vpliva tudi na razvoj meddržavnih odnosov, pri čemer je treba več pozornosti nameniti povezovanju s slovensko narodno manjšino, ki s svojo kulturno dejavnostjo promovira slovensko kulturno ustvarjalnost in dediščino v sosednjih državah.

V razpravi so bila izpostavljena še nekatera druga vprašanja, kot problemi prekarnosti mladih umetnikov in drugih zaposlenih na področju kulture, zaostajanja plač zaposlenih, nezadostno financiranje nacionalnih institucij, ki zaradi visokih stroškov ne izvajajo svoje osnovne dejavnosti (npr. umanjkanje lastne umetniške produkcije na RTV Slovenija) itd.

Komisija je še poudarila, da je položaj kulture odvisen od politične moči ministrstva oz. samega ministra za kulturo, nedvomno pa od temeljne politične in vladne preference na nacionalni ravni in razumevanja potencialov, ki jih prinašata umetnost in kultura.

Mag. Damijana Zelnik, l.r.
sekretarka

Branimir Štrukelj, l.r.
predsednik